

YUSUF AMIRIYNING “DAHNOMA” ASARIDA PAREMIK BIRLIKLAR

Paremic Units in Yusuf Amiri's Work “Dahnoma”

Annotatsiya. Maqolada XV asr o'zbek mumtoz adabiyotining yorqin namoyondasi Yusuf Amiriyning “Dahnoma” asari misolida xalq og'zaki ijodi an'analari, xususan, paremik birliklarning matniy va badiiy-estetik vazifalari tadqiq etiladi. Asar matnida qo'llanilgan folklor detallari, oshiq va ma'shuqa muloqotidagi dialogik qoliplar hamda irsoli masal san'atining qo'llanish xususiyatlari ochib berilgan. Muallifning hayotiy qarashlari va falsafiy yondashuvlarini aks ettiruvchi maqol, aforizm, hikoyat va ibratli fikrlar asarning barcha davrlar uchun ham o'qishli va dolzarb bo'lishida muhim hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Yusuf Amiri, noma, oshiq, ma'shuqa, paremik birliklar, folklor, irsoli masal, aforizm, matn.

Abstract. The article examines the traditions of folk oral creativity, in particular, the textual and artistic-aesthetic functions of paremic units, using the example of the work “Dahnoma” by Yusuf Amiri, a bright representative of Uzbek classical literature of the 15th century. The folklore details used in the text of the work, the dialogical patterns in the dialogue between the lover and the mistress, and the features of the use of the art of the proverb are revealed. Proverbs, aphorisms, stories and instructive thoughts reflecting the author's life views and philosophical approaches are important for the work to be readable and relevant for all eras.

Keywords: Yusuf Amiri, noma, lover, mistress, paremic units, folklore, proverb, aphorism, text.

Kirish. XV asr o'zbek mumtoz adabiyoti tarixida noma janri o'zining badiiy-falsafiy qiymati hamda lirik-didaktik xususiyatlari bilan alohida o'rin tutadi. Ushbu janrning shakllanish va rivojlanish bosqichlari bevosita xalq og'zaki ijodi an'analari bilan uzviy bog'liqlikda kechgan. Xususan, Yusuf Amiriyning “Dahnoma” asari turkiy nomalar orasida o'zining sof turkona tili, xalqona iboralarga boyligi va milliy tafakkur tarzi bilan ajralib turadi. “Dahnoma” nafaqat ishqiy-lirik doston, balki xalq paremiologiyasining (maqol, matal va hikmatli so'zlar) yozma adabiyotga o'tish jarayonini kuzatish imkonini beruvchi muhim manbadir. Asar tarkibidagi paremik birliklar shunchaki poetik bezak emas, balki muallifning falsafiy qarashlarini ifodalovchi, qahramonlarning ruhiy holatini ochib beruvchi va matnning tarbiyaviy ahamiyatini oshiruvchi asosiy badiiy vositalardandir.

Maqsad va vazifa. Ushbu maqolada Yusuf Amiriyning “Dahnoma” asari matni matnshunoslik nuqtai nazaridan tahlil etilib, unda qo'llanilgan paremik birliklarning leksik-semantik xususiyatlari, ularning irsoli

**Muhabbat
FAZLIDDINOVA,**
O'zbekiston
Respublikasi Fanlar
akademiyasi Davlat
adabiyot muzeyi
tayanch doktranti

E-mail:
muhabbatfazliddinova46@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2682-3120>

Yetib kelgan/ Received:
10.08.2026
Qabul qilingan /
Accepted: 10.09.2026

masal san'ati doirasidagi badiiy funksiyalari hamda mumtoz adabiyotimizdagi boshqa ijodkorlar (xususan, Lutfiy va Navoiy) merosi bilan qiyosiy-tipologik aspektlari tadqiq etiladi. Tadqiqot obyekti sifatida asarning yagona nusxadagi matniy xususiyatlariga tayanilgan holda, paremik birliklarning matn mazmuniga singdirilish mexanizmlari yoritib beriladi.

Natijalar va mulohazalar. “Dahnoma” mutolaasi davomida bir necha o‘rinda paremik birliklarni uchratamiz. Xususan, “Pesh omadani sohibjamoli dar roh” bo‘limida oshiq va ma’shuqa o‘rtasidagi suhbat “Dedim – Dedi” shaklidagi qoliplashgan dialogik kompozitsiya asosida beriladi. Bunday usulda qahramonlarning nutqi navbatma-navbat almashinib, oshiqning murojaati, savoli yoki iltijosiga ma’shuqaning javobi qarama-qarshi qo‘yiladi. Shu bilan birga, javob baytlarining ayrimlari umumlashgan hayotiy xulosa, hikmat yoki maqolsimon ifoda shaklida keladi.

Turkiy mumtoz adabiyotda bunday dialogik qurilishning turli ko‘rinishlari mavjud. Jumladan, Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostonida Farhod va Xusrav munozarasi “Dedi” va “Dedikim” shakllarining izchil takrorlanishi asosida qurilgan. Tadqiqotlarda mazkur munozaraning dialogik tuzilishi alohida qayd etilgan. [1,65] Mazkur qolip mumtoz turkiy adabiyotda qahramonlar yoki lirik subyekt va ma’shuqa o‘rtasidagi suhbatni ixcham va ta’sirchan shaklda berishning faol usullaridan biridir. Bu usul Alisher Navoiyning “Dedim: etkil orazing birla ko‘zung vasfin...”, “Jong‘a chun dermen...”, g‘azallarida ham kuzatiladi. Shu jihatdan Amiriy “Dahnoma”sidagi “Dedim – Dedi” qolipi ham turkiy mumtoz adabiyotdagi dialogik-kompozitsion an‘ananing bir ko‘rinishi sifatida qaralishi mumkin.

“Dahnoma”dagi mazkur dialogning o‘ziga xos jihati shundaki, qoliplashgan dialogik kompozitsiya tarkibida paremik birliklar faol qo‘llanadi. Ular qahramonlar nutqini mazmunan yakunlash, fikrni umumlashtirish, javobni ta’sirchan qilish hamda qahramonlarning hayotiy qarashlarini ifodalash vazifalarini bajaradi. Natijada xalqona hikmat va umumlashgan fikrlar dialogning tabiiy tarkibiga singdiriladi.

Dedim: Ey umr, o‘targa qilma rag‘bat,

Dedi: Gar umr o‘tar xush, bil g‘animat. [2, 76]

Birinchi misrada oshiqning murojaati berilsa, ikkinchi misrada ma’shuqaning javobi keladi. “Gar umr o‘tar xush, bil g‘animat” shaklidagi paremik birlik umrning o‘tkinchiligi va mavjud fursatdan unumli foydalanish g‘oyasini umumlashtiradi. “Bil g‘animat” shaklidagi buyruq mazmuni esa fikrga didaktik xususiyat beradi. Demak, paremik birlik ma’shuqa nutqida kelib, uning javobini oddiy munosabatdan umumlashgan hayotiy xulosaga aylantiradi.

Xuddi shu kompozitsion qolip keyingi baytda ham davom etadi:

Dedim: Turgil, ki jonim ichra o‘qtur,

Dedi: Jonga borurdin chora yo‘qtur. [2,76]

Bu yerda “Jonga borurdin chora yo‘qtur” ifodasi oshiqning murojaatiga qat’iy javob sifatida berilib, vaziyatni umumlashtiruvchi hikmatli fikr vazifasini bajaradi. “Chora yo‘qtur” konstruksiyasi fikrning qat’iyligini ta’kidlaydi. Shu sababli mazkur birlikni hikmatli-aforistik paremik birlik sifatida baholash mumkin. Dialogning keyingi juftligida paremik mazmun obrazli shaklda ifodalanadi:

Dedim: La‘ling susag‘anlarg‘a boqmas,

Dedi: Usrukka sharbat oncha yoqmas. [2,76]

Bu o'rinda "Usrukka sharbat oncha yoqmas" ifodasi maqolga monand xarakterga ega bo'lib, ma'shuqaning javobini obrazli umumlashma shakliga keltiradi. Paremik birlikning mazmuni aynan dialog vaziyati bilan bog'liq holda ochiladi. Demak, Amiriy paremik ifodani tayyor hikmat sifatida keltirish bilangina cheklanmay, uni qahramon nutqiga moslashtiradi. Keyingi baytda esa xalqona mazmun yanada aniqroq ko'zga tashlanadi:

Dedim: Tekkaymu sendin tashna sug'a,

Dedi: Yo'qtur bale ayb orzug'a. [2,76]

"Yo'qtur bale ayb orzug'a" qisqa shakldagi umumlashgan hukm bo'lib, mazmunan "Orzuga ayb yo'q" maqoli bilan mushtarakdir. Keyingi davr o'zbek adabiy tilida ham ushbu mazmunning maqol sifatida qo'llanganini Habibiy ijodidagi "Maqol bor: orzuga ayb emasdir..." misoli tasdiqlaydi. Shu jihatdan Amiriydagi birlikni xalq paremik an'anasi bilan bog'liq holda ko'rish mumkin.

Dialogik qolipning navbatdagi javobida esa an'anaviy ishqiy obraz asosidagi paremik ifoda yuzaga keladi:

Dedim: Jonimda shavqung g'ulg'uli bor,

Dedi: Har qanda guldur, bulbuli bor. [2,76]

Bu yerda "Har qanda guldur bulbuli bor" ifodasi gul va bulbul obrazlari asosida shakllangan paremik birlikni maqol sifatida baholay olamiz. "Gul-bulbul" an'anaviy obrazlari dialogning ishqiy mazmuniga moslashtirilib, ma'shuqaning oshiq murojaatiga obrazli javob hosil qiladi. Paremik birlik dialogik vaziyatdan ajratilganda umumiy mazmunni ifodalasa-da, matn ichida u qahramonlar o'rtasidagi munosabatni ochishga xizmat qiladi.

"Dahnoma"da paremik birliklarning qo'llanishi faqat dialogik qoliplar bilan cheklanmay, noma janriga xos murojaat va javob munosabatlari doirasida ham namoyon bo'ladi. Bunday birliklar qahramonlarning ruhiy holatini ochish, ularning munosabatiga baho berish, shuningdek, muayyan vaziyatdan kelib chiqadigan umumlashgan xulosani ifodalashga xizmat qiladi.

Dastlabki nomada ma'shuqa nomani o'qib, oshiqning izhoriga javob berar ekan, o'z holatini quyidagi paremik mazmundagi bayt orqali ifodalaydi:

Qachon yetgay manga ul g'amza faryod,

Kim ilingon qush unin sevdi sayyod. [2,80]

Mazkur baytda "Ilingon qush unin sevdi sayyod" ifodasi obrazli umumlashma asosida qurilgan paremik birlik sifatida namoyon bo'ladi. Qush va sayyod obrazlari vositasida oshiqning ma'shuqa ishqiga tushib, undan qutula olmayotgan holati ifodalanadi. Bu yerda paremik mazmun individual ishqiy vaziyatdan kelib chiqsa-da, umumiy hayotiy kuzatuv shakliga keltirilgan. Shu sababli birlik asar qahramonlarining muayyan holatini tavsiflash bilan birga, xalqona obrazli tafakkurga xos umumlashtirish xususiyatini ham saqlaydi.

Ma'shuqa nomani o'qiganidan keyingi holat tasvirida ham shunga yaqin mazmundagi paremik ifoda uchraydi:

Bu xud oqil kishining ishi ermas,

Ki oqil ko'nglini har kimga bermas. [2,81]

Bu baytda “Oqil ko‘nglini har kimga bermas” shaklidagi birlik asosiy mazmuniy yukni ko‘taradi. Unda oqil kishining har qanday insonga ko‘ngil bermasligi haqidagi umumlashgan qarash ifodalanib, ma’shuqaning oshiqqa munosabati asoslanadi. Paremik birlikning ikkinchi misrada kelishi fikrni umumiy hukm shakliga olib chiqadi va birinchi misradagi “Bu xud oqil kishining ishi ermas” fikrini dalillaydi. Shu tariqa mazkur baytda paremik birlik nafaqat mazmunni umumlashtiradi, balki argumentativ vazifa ham bajaradi: ma’shuqaning oshiqni rad etishiga sabab sifatida “oqil kishi ko‘nglini har kimga bermasligi” haqidagi umumiy hukm keltiriladi.

Keyingi misolda ma’shuqaning oshiqni o‘z yo‘lidan qaytarishga urinishi yanada keskinroq ifodalanadi:

*Ne ish bo‘lg‘ay bu oshiqliq jahonda,
O‘zi mahrum-u el andin gumonda. [2,81]*

Bu o‘rinda “O‘zi mahrum-u el andin gumonda” ifodasi oshiqning holatini umumlashtiruvchi mazmun kasb etadi. Oshiqning ishq sababli mahrum bo‘lishi va elning undan gumon qilishi bir-biriga bog‘langan holda berilib, ishqning salbiy oqibatlari haqidagi qarash ilgari suriladi. Mazkur birlikning badiiy vazifasi ma’shuqaning nasihat ohangidagi nutqini kuchaytirish va uning oshiqni ogohlantirishga qaratilgan pozitsiyasini ochib berishdan iborat. Shuningdek, bu baytda paremik mazmunning baholovchilik funksiyasi ham kuzatiladi. Ma’shuqa oshiqning holatini shunchaki tasvirlamaydi, balki uning ishqini ijtimoiy nuqtayi nazardan baholaydi. Natijada individual kechinma umumlashgan hayotiy xulosaga ko‘tariladi.

Ikkinchi nomada esa ma’shuqa nutqidagi nasihat va istak mazmuni quyidagi baytda ixcham paremik shaklda ifodalanadi:

*Tamanno qil vale o‘zungga loyiq,
Tamosho qil vale ko‘zungga loyiq. [2,82]*

Ushbu baytda “Tamanno qil vale o‘zungga loyiq” va “Tamosho qil vale ko‘zungga loyiq” shaklidagi parallel konstruksiyalar qahramon nutqining didaktik yo‘nalishini kuchaytiradi. Ayniqsa, “o‘zungga loyiq” va “ko‘zungga loyiq” takrorlari fikrning umumlashtiruvchi xarakterini oshirib, nasihat mazmunini ixcham va ta’sirchan shaklda ifodalashga xizmat qiladi.

Ma’shuqaning oshiq bilan munosabatida nasihat, ogohlantirish va baholash mazmuni kuchaygani sari “Dahnoma”da paremik birliklarning turli shakllari ham faol qo‘llanadi. Ularning ayrimlari xalq orasida keng tarqalgan hikmatli ifodalarga yaqinlashsa, ayrimlari muayyan badiiy vaziyat ta’sirida shakllangan kontekstual umumlashmalar sifatida namoyon bo‘ladi. Jumladan, ma’shuqaning oshiqni yomon yo‘ldan qaytarishga qaratilgan nutqida:

*O‘zungni bermagil shayton elina,
Sovurma gardni to‘fon yelina. [2,83]*

bayti keltiriladi. Bu yerda “shayton eliga o‘zini bermaslik” va “gardni to‘fon yeliga sovurmaslik” parallel obrazlari orqali insonning o‘zini behuda xavf-xatarga tashlamasligi haqidagi umumlashgan fikr ifodalanadi. Ikkinchi misradagi “gardni to‘fon yelina sovurmoq” obrazi fikrni kuchaytirib, befoyda harakat va o‘zini yo‘qotish holatini obrazli tarzda ifodalaydi. Shu sababli mazkur baytni paremik birlik sifatida baholash mumkin.

*Ko‘ngul kenina borg‘ondin umid uz,
Ki hargiz egri ishi bo‘lmag‘ay tuz. [2,83]*

Bu yerda “Hargiz egri ishi bo‘lmas, ay tuz” shaklidagi hukm to‘g‘ri va egri yo‘lni qarama-qarshi qo‘yish asosida qurilgan. “Egri ish” va “tuz”ning ziddligi axloqiy mezonni ifodalab, ma’shuqaning pandini umumlashgan hukm darajasiga ko‘taradi.

Ma’shuqaning keskin so‘zlari oshiq tomonidan qabul qilinar ekan, uning nutqida quyidagi obrazli paremik birlik yuzaga keladi:

*Ne kim chiqsa tilidin jon talashur,
Achig‘ so‘z totlig‘ og‘izg‘a yarashur. [2,85]*

“Achig‘ so‘z totlig‘ og‘izg‘a yarashur” mazmunan qarama-qarshi tushunchalarni birlashtiradi: achchiq so‘z va totli og‘iz. Bu qarama-qarshilik orqali ma’shuqa oshiqning qattiq so‘zlarini uning ishq va samimiyligi bilan oqlaydi. Demak, paremik birlik bu yerda nafaqat umumlashma, balki qahramon xarakterini baholovchi vosita vazifasini ham bajaradi.

Shuningdek:

*Gado ahvolini xonlarga derlar,
Yarog‘liq so‘zni sultonlarga derlar. [2,87]*

Baytda oshiq o‘zini gado, yorini xon-u sultonga mengzaydi. “Gado–xon, sulton” qarama-qarshi va muvofiq juftliklari mazmunni kuchaytiradi. Paremik birlikning parallel sintaktik qurilishi esa uning maqolsimon shaklini yanada ravshanlashtiradi. Keyingi baytda esa parvona obrazi orqali ishqning fidoyilik xususiyati umumlashtiriladi:

*Kuyar parvona jondin qayg‘u yemas,
Kishi parvonadin xud eksuk emas. [2,87]*

Bu yerda parvona an’anaviy ishqiy timsol sifatida qo‘llanib, uning olovga intilishi oshiqning fidoyiligiga qiyoslanadi. “Kuyar parvona jondin qayg‘u yemas” fikri individual obrazdan umumiy hukmga ko‘tarilib, ishq yo‘lida jonni ayamaydigan oshiq tabiatini ifodalaydi.

Ma’shuqaning keyingi mulohazasida vaqt va yoshlikning o‘tkinchiligi quyidagicha umumlashtiriladi:

*Borur bot husn-u qolmas bu yigitlik,
Qolur ammo irik so‘z birla itlik. [2,88]*

Bu baytda husn va yigitlikning o‘tkinchiligi, insonning yaxshi yoki yomon so‘zi va amali esa undan keyin qolishi haqidagi didaktik mazmun ilgari suriladi. Demak, paremik mazmun bu yerda nasihat va axloqiy xulosa vazifasini bajaradi. Keyingi o‘rinda:

*Qizil oltun ki vasfin qilsa bo‘lmas,
Ani kuydirmag‘uncha bilsa bo‘lmas. [2,90]*

bayti keltiriladi. “Ani kuydirmag‘uncha bilsa bo‘lmas” ifodasi narsaning asl mohiyatini sinov orqali bilish mumkinligi haqidagi fikrni ifodalaydi. Oltunni kuydirib sinash obrazi orqali inson yoki narsaning haqiqiy qiymatini tashqi belgilar asosida emas, sinov jarayonida anglash mumkinligi anglatiladi. Shu jihatdan birlik didaktik-axloqiy mazmun kasb etadi.

Undan keyingi baytda qamish va qand obrazlari asosida quyidagi paremik umumlashma beriladi:

*Qamish ham xoli ermas kim berur qand,
Necha ayursang oning bandidin band. [2,91]*

Bu yerda qamishning qandga aylanishi bilan bog‘liq obraz asosida inson yoki narsaning tashqi ko‘rinishiga qarab baho bermaslik mazmuni yuzaga keladi. Qamishning “xoli ermas”ligi, ya’ni unda ham foydali jihat mavjudligi haqidagi fikr obrazli umumlashtirish orqali ifodalangan.

Oltinchi nomada ma’shuqa o‘z gumon va qo‘rquvlarini bildiradi. Oshiqning vafosizlik qilishi mumkinligini aytib, bu odamzodga xosligini ta’kidlaydi.

*Ki qolmas odame bir xo‘y birlan,
Ariq qolmas hamisha suyi birlan. (2,98)*

Bu yerda insonning fe’l-atvori va tabiatidagi o‘zgaruvchanlik ariq va suv obrazlari orqali ifodalangan. “Ariq qolmas hamisha suyi birlan” shaklidagi umumlashma insonning ham bir holatda qolmasligi haqidagi fikrni obrazli tarzda ifodalaydi. Aynan shu ariq–suv obrazi “Dahnoma”dagi boshqa bir misolda ham uchraydi:

*Ko‘rundi ko‘zungga el rasmi xo‘yi,
Yana oqqa ariqqa keldi suyi. [2,107]*

Bu misolni Lutfiy ijodidagi mashhur:
*Tuturmen ko‘zki, ko‘rsam orazingni,
Ki derlar: “Oqqan ariqqa oqar su(v)”. [3,81]*

bayti bilan qiyoslash, ayniqsa, muhim. Lutfiy g‘azalida “Oqqan ariqqa oqar su(v)”ni bevosita “Ki derlar” shaklida, ya’ni xalq orasida aytiladigan maqol sifatida keltiradi. G‘azalning ikkinchi baytida lirik qahramon yor yuzini ko‘rishga intilishini aynan shu maqol bilan asoslaydi. Amiriydagi: “Yana oqqa ariqqa keldi suyi” misrasi esa Lutfiyning paremik formulasiga juda yaqin. Bu ikki birlikda “ariq–suv” obrazlari va suvning o‘z tabiiy yo‘nalishida oqishi haqidagi umumlashma mushtarak. Lutfiyda maqol lirik qahramonning yor yuzini ko‘rishga bo‘lgan umidini asoslash uchun xizmat qilsa, Amiriya shu obraz “el rasmi xo‘yi” bilan bog‘lanib, kishining o‘ziga xos tabiati va odatiga qaytishini ifodalovchi kontekstda qo‘llangan. Shu jihatdan mazkur ikki misolni bir paremik mazmunning turli poetik shakllarda namoyon bo‘lishi sifatida qiyoslash mumkin. Ilmiy jihatdan to‘g‘riroq yondashuv – ularni umumiy turkiy paremik fondga mansub, bir-biriga yaqin obrazli formulalar sifatida ko‘rib chiqishdir.

Bu misollardan ko‘rinadiki, “Dahnoma”dagi paremik birliklar tayyor xalq maqollarini keltirish bilangina chegaralanmaydi. Ayrim hollarda ular maqolsimon umumlashma, ayrim hollarda esa kontekstual-aforistik birlik shaklida yuzaga keladi. Ularning asosiy xususiyati — individual ishqiy vaziyatni umumlashtirish va qahramonning unga bo‘lgan munosabatini qisqa, obrazli hamda ta’sirchan shaklda ifodalashidir.

Aniqlangan paremik birliklarning janriy-funksional tasnifini quyidagi jadvalda ko‘rish mumkin:

T	Maqol va maqol varianti	Didaktik birlik	Kontekstual paremik umulashma
1	Yo'qtur bale ayb orzug'a	Gar umr o'tar xush, bil g'animat	Usrukka sharbat oncha yoqmas
2	Yana oqqan ariqqa keldi suyi	O'zungni bermagil shayton elina	Achig' so'z totlig' og'izg'a yaroshur
3	Har qanda guldur, bulbuli bor	Gado ahvolini xonlarga derlar, Yarog'liq so'zni sultonlarga derlar	Jonga borurdin chora yo'qtur
4		Borur bot husn-u qolmas bu yigitlik, Qolur ammo irik so'z birla itlik	Kuyar parvona jondin qayg'u yemas, Kishi parvonadin xud eksuk emas
5		Sovurma gardni to'fon yelina	Qaamish ham xoli emas kim berur qand, Necha oyursang oning bandidin band
6		Hargiz egri ishi bo'lmag'ay tuz	
7		Qizil oltun ki vasfin qilsa bo'lmas, Ani kuydurmag'uncha bilsa bo'lmas	
8		Ki qolmas odame bir xo'yi birlan, Ariq qolmas hamisha suyi birlan	
9		Tamanno qil, vale o'zungga loyiq, Tamoshu qil, val ko'zungga loyiq.	

Xulosalar. Yusuf Amiriy “Dehnoma”sida paremik birliklarning qo’llanishi asarning badiiy-kompozitsion va mazmuniy xususiyatlari bilan uzviy bog’liq. Tadqiq etilgan misollar paremik birliklarning shakl va funksiyasiga ko’ra bir xil emasligini ko’rsatadi. Ularni maqol va maqol variantlari, didaktik birliklar hamda kontekstual paremik umumlashmalar tarzida tasniflash mumkin.

Maqol va uning poetik variantlari xalqona tajriba va umumlashgan hayotiy qarashlarning badiiy matndagi davomiyligini ko’rsatsa, didaktik birliklarda nasihat, ibrat va axloqiy hukm mazmuni ustuvorlik qiladi. Kontekstual paremik umumlashmalar esa muayyan badiiy vaziyat va qahramon nutqi doirasida yuzaga kelib, individual kechinma yoki munosabatni umumlashgan fikr shakliga keltiradi.

Shuningdek, “Dahnoma”dagi paremik birliklarning muhim qismi “Dedim–Dedi” qoliqlashgan dialogik kompozitsiyasi tarkibida qo’llangan. Bunday qurilishda oshiqning savol, murojaat va iltijolariga ma’shuqaning javobi ko’pincha umumlashgan hukm, nasihat yoki hikmatli ifoda bilan yakunlanadi. Natijada paremik birliklar dialogni shakllantirish bilan bir qatorda, qahramonlarning munosabati, ruhiy holati va hayotiy qarashlarini ochib beruvchi badiiy vosita vazifasini bajaradi.

Shu jihatdan “Dahnoma” paremik qatlamini faqat xalq maqollarining qo’llanishi doirasida emas, balki xalqona hikmatning mumtoz poetik matnda qayta ishlanishi, variantlanishi va kontekstual ma’no kasb etishi nuqtayi nazaridan o’rganish maqsadga muvofiqdir. Bu esa Yusuf Amiriy poetik mahoratida xalq og’zaki ijodi unsurlarining individual badiiy tafakkur bilan uyg’unlashganini ko’rsatadi.

Adabiyotlar / References

1. I.Bo‘ronov. Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostonidagi Xusrav va Farhod munozarasining qiyosiy-tipologik tahlili: mag.diss., Samarqand. – 2018, 84 b.
2. E.Fozilov. “Londonskaya rukopis “Dahname” i “Spora mejdu opiumom i vinom”, Toshkent, Fan. – 2007, 470 b.
3. Adabiyot. Birinchi qism. Umumiy o’rta ta’lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik-majmua, Toshkent, G’afur G’ulom. – 2014, 192 b.
4. S.Ahmadaliyeva, L.Mirzayeva. Maqol – asosiy paremiologik birlik // Yosh olimlar. – 2016. 4-jild, 40-son, 11-14 b.